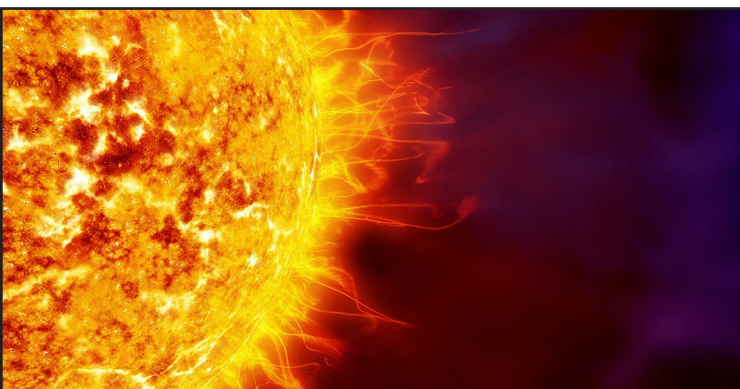

LEDBESKRIVNING (1-3)

Leden startar utanför Stadshusets entré på Biblioteksgatan där Solen är placerad.

1. Solen (se bild ovan) är en relativt vanlig typ av gul stjärna, som befinner sig i centrum av vårt solsystem. Solens utstrålning energi i form av ljus och värme som når jorden är en förutsättning för allt biologiskt liv på planeten jorden och den globala jämvikt som råder sedan miljarder år tillbaka i vädersystem och havsströmmar. Solen är en medelstor stjärna. Solen är det största objektet i jordens närhet och dess diameter är cirka 109 gånger större än jordens, vilket gör den drygt en miljon gånger större än jorden (det får alltså plats en miljon jordklot innanför solens yta). Den har en massa på cirka $1,99 \times 10^{30}$ kg, vilket motsvarar 333 000 jordmassor. Omkring 99 procent av hela solsystemets massa finns i solen, och den påverkar därför genom sin stora gravitationskraft alla planeters rörelser. Solen befinner sig i utkanten av galaxen Vintergatans; 26 000 ljusår från Vintergatans centrum och 2,6 ljusår från Vintergatans mittplan. Solen rör sig med en hastighet av 792 000 km/h relativt Vintergatans centrum. Det tar drygt 240 miljoner år för

den att förflytta sig ett varv runt Vintergatans centrum. Avståndet från jorden till solen är cirka 150 miljoner km (1 astronomisk enhet).

Vi försätter nu 41 meter i sydvästlig riktning på Biblioteksgatan och kommer till stödpelaren till gångpassagen.

2. Mercurius (se bild ovan) är den innersta och minsta planeten i solsystemet och har en omloppstid runt solen på 88 dygn. På grund av sin närhet till solen är den svår att observera från jorden och kan bara ses i gryning eller skymning, men Mercurius har ändå varit känd i åtminstone 5 000 år. Planeten saknar, liksom Venus, naturliga satelliter (månar). Planetens namn kommer från romarna, som namngav den efter den romerske guden Mercurius

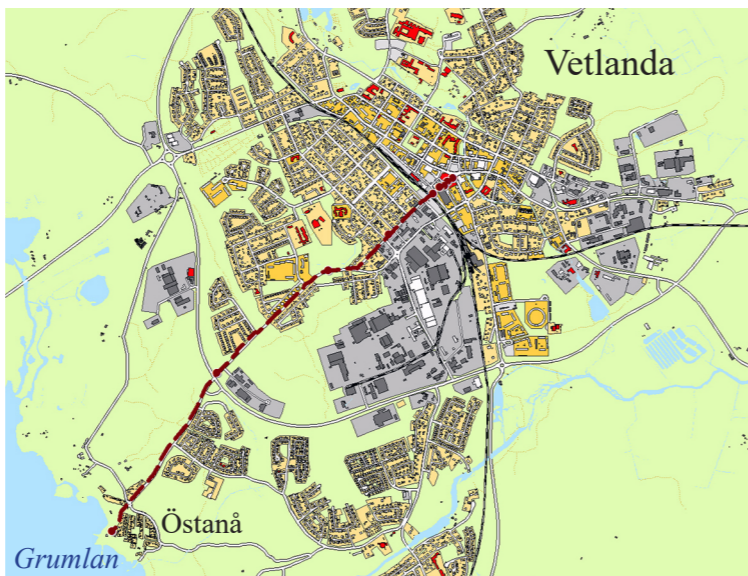
Bara 36 meter längre bort vid Bibliotekets fasad ligger nästa planet.

3. Venus (se bild nedan) är den andra planeten i solsystemet från solen räknat. Den är nästan lika stor som jorden. Liksom de övriga sedan antiken i västerlandet kända planeterna (de ut till och med Saturnus) namngavs den av grekerna, varifrån vårt namn härstammar. Den fick namn efter deras kärleksgudinna Afrodite, och liksom för övriga planeter togs systemet över av romarna vars namn sedan ärvt. Deras kärleksgudinna hette Venus. Planeten har varit känd långt före antiken och haft olika namn i olika kulturer. Venus

CYKEL- & VANDRINGSLED

PLANETERNA

Cykel- och vandringsleden går från skulpturen Solen i Vetlanda centrum till Östanå friluftsområde där planeten Neptunus är placerad. På vägen passeras de övriga planeterna i vårt solsystem. Skulpturen Solen är 1 meter i diameter, och de övriga planeternas storlek och avstånd är i proportion till Solen.

ASTRONOMIPROJEKTET

Planeterna ingår som en del av ett Astronomi-projekt som sträcker sig från förskolan till gymnasieskolan. Projektet innebar pedagogiska möten för både elever och lärare över stadiegränserna.

Det ursprungliga projektet gjordes av Östanå förskola, Tomaslundsskolan, Mogårdskolan och Njudungsgymnasiet.

Planeternas placering har 2018 ändrats till sin nuvarande placering, på en linje från Vetlanda centrum till Östanå friluftsområde.

Texterna om planeterna är hämtade från Wikipedia

Planeterna har designats av Marie Aschenheim.

Stolparna och planeterna har finansierats av KK-stiftelsen, Tekniska kontoret, Kultur- & fritidsförvaltningen, SAPA AB, Aluwest AB och Svedboms Guldsmeds AB.

VIKTIGA TELEFONNUMMER

Nödsituation Tel: 112

Nummerupplysningen Tel: 118 118

Vetlanda vårdcentral Tel 010-243 20 10

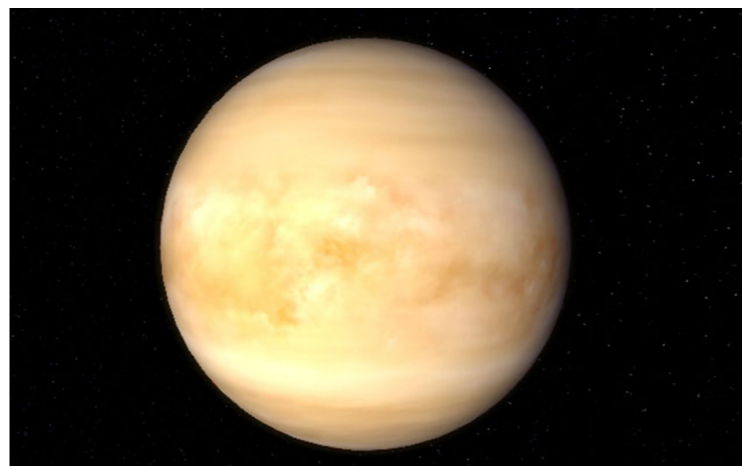
Vetlanda kontaktcenter Tel: 0383-971 00

www.vetlanda.se

LEDBESKRIVNING (4-5)

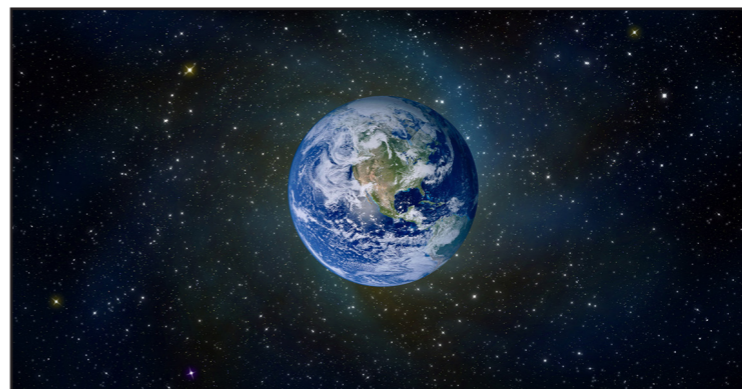
är också den himlakropp som syns bäst på himlavalvet, efter solen och månen. Planeten är molnbeklädd med en atmosfär i huvudsak bestående av koldioxid, men även mindre delar kväve, svaveldioxid och vattenånga ingår. Detta gör planeten mycket varm och mycket ogästvänlig för liv, åtminstone i de former vi känner till från jorden. Eftersom planeten är nästan lika stor som jorden brukar den ibland också kallas för jordens systerplanet.

Ytterligare 30 meter bort på Biblioteksgatan finns nästa planet.

4. Tellus - Jorden (se bild nedan) är den tredje planeten från solen och den största av de så kallade stenplaneterna i solsystemet. Jorden är hemvist för alla kända levande varelser, inklusive människan. Dess latinska namn, Tellus eller Terra används ibland om den. Jorden har en naturlig satellit kallad månen, eller Luna på latin. Med flera miljoner arter är jorden den enda himlakropp där man vet att liv existerar. Planeten bildades för 4,54 miljarder år sedan

och liv uppstod inom en miljard år därefter. Sedan dess har jordens biosfär markant förändrat atmosfären och andra icke biologiska förhållanden, vilket till exempel tillåtit aerobiska organismer att utvecklas i den syrerika miljön. Sedd från rymden är jorden formad som ett nästan perfekt klot. Cirka 71 procent av ytan är täckt av hav med saltvatten, återstoden består av öar och kontinenter. Jordens inre är fortsatt aktiv med en relativt fast mantel, en flytande yttre kärna som genererar ett magnetfält, samt en fast inre kärna främst bestående av järn. Jordskorpan, jordens yttre lager, är uppdelad i en rad olika segment, kallade kontinentalplattor, som långsamt rör sig över ytan. Jorden har en atmosfär som till största delen består av [[kväve] och syre. Jorden samverkar genom gravitationskraften med alla andra himlakroppar i galaxen.

Ni hittar nästa planet 59 meter längre bort på andra sidan Bangårdsgatan.

5. Mars är den fjärde planeten från solen och solsystemets näst minsta planet. Den har fått sitt namn efter den romerska krigsguden Mars och kallas ibland för "den röda planeten" på grund av sitt rödaktiga utseende. Den röda färgen beror på stora mängder järnoxid (rost) som finns fördelat över ytan och i atmosfären. Mars är en av de fyra stenplaneterna och har en tunn atmosfär som till största

LEDBESKRIVNING (6-7)

delen består av koldioxid. Ytan är täckt av kratrar av olika storlekar likt månen, men Mars har precis som jorden även många vulkaner, dalgångar, vidsträckt slätter och iskalotter vid polerna. Mars kan utan problem observeras på natthimlen med blotta ögat. Dess skenbara magnitud når som mest -2,9 vilket endast överträffas av solen, månen och Venus. Vissa delar av året då Mars befinner sig långt från jorden kan även Jupiter vara ljusare. Mars har två månar, Phobos och Deimos, vilka båda är små och har en oregelbunden form. Månarna, vars namn är grekiska och betyder skräck och fruktan, förmodas vara infångade asteroider.

Vi korsar därefter järnvägen och fortsätter sammanlagt 411 meter upp på Magasinsgatan till nästa planet.

6. Jupiter (se bild nedan) är den femte planeten från solen och är med stor marginal solsystemets största planet. Dess massa är 2,5 gånger så stor som alla de andra planeternas sammanlagda massa. Planeten är en så kallad gasjätte och man är inte säker på om planeten ens har en fast kärna. Planeten har fått sitt namn efter den

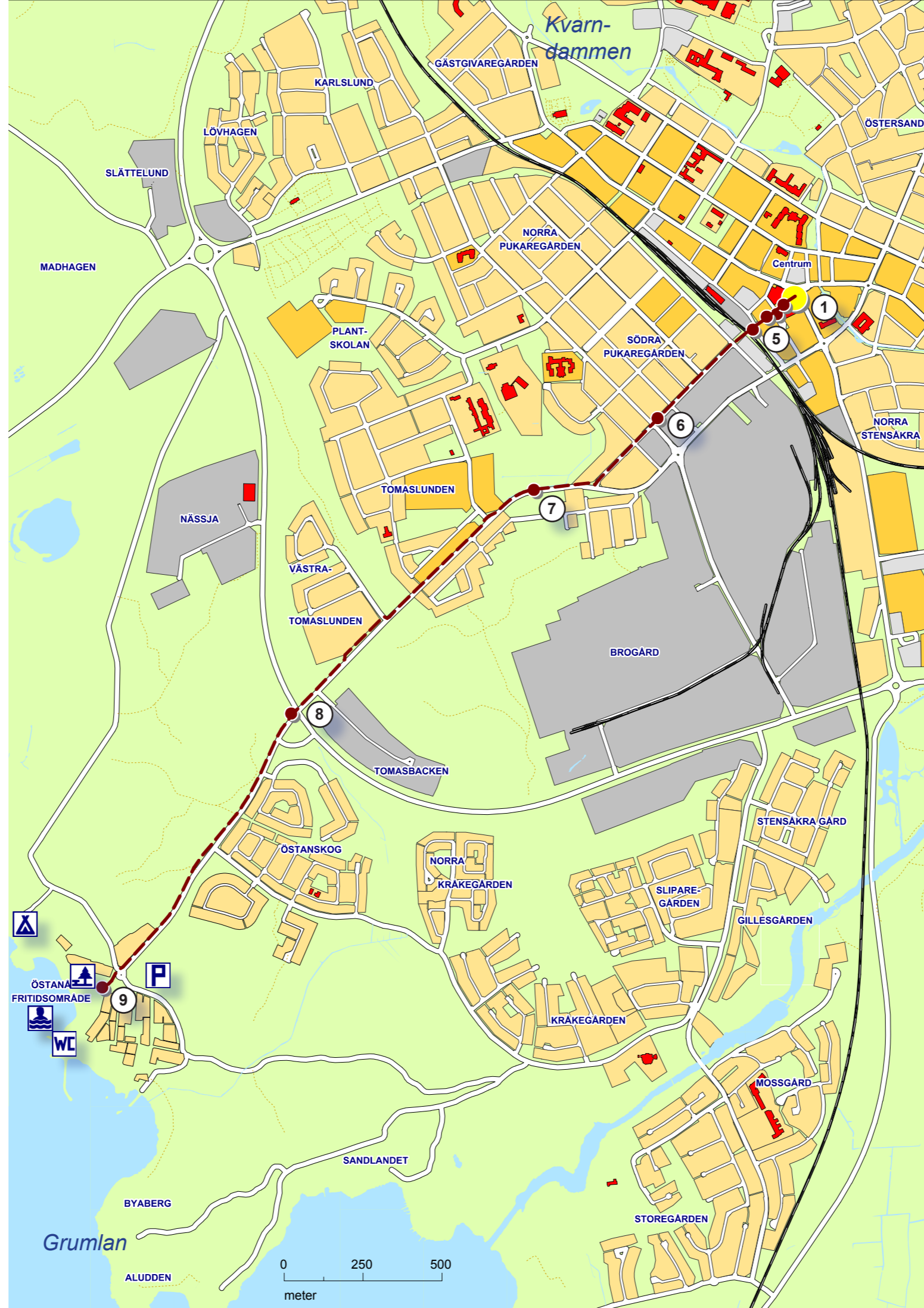
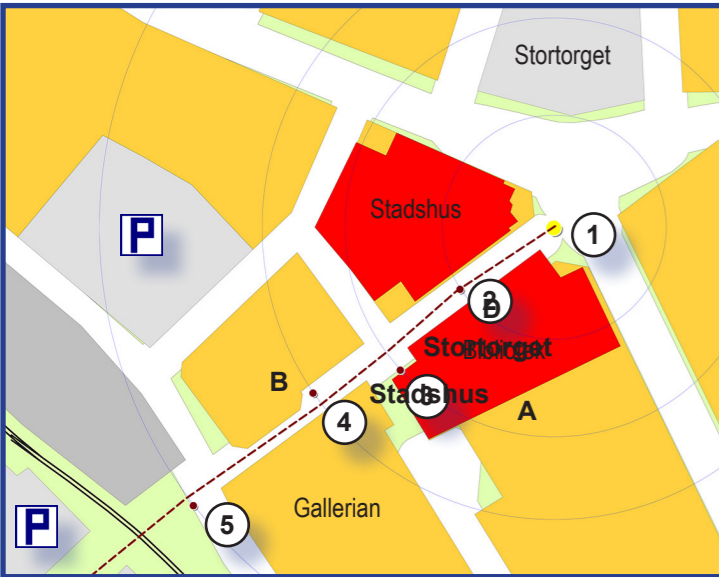
största guden inom romerska mytologin, Jupiter. Även om namnet är romerskt har planeten varit känd, under andra namn, sedan urminnes tider (till exempel Δίας/Dias på grekiska).

Efter ytterligare 489 meter når vi nästa planet vid Skyttmossen.

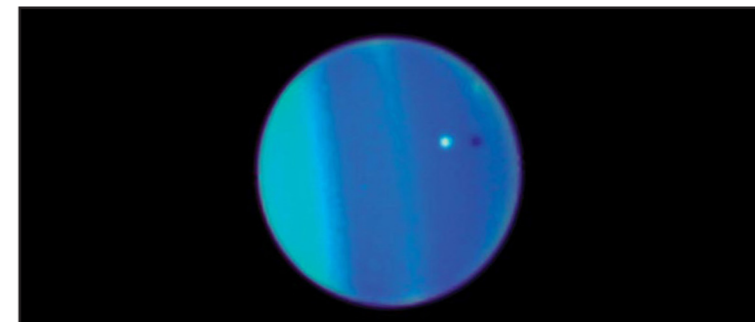
7. Saturnus (se bild nedan) är den sjätte planeten från solen och den näst största i solsystemet. Den är en gasjätte, känd sedan förhistorisk tid. Galileo Galilei var den första att observera den genom ett teleskop år 1610. Han såg planeten när ringarnas läge fick planeten att se ut som tre planeter i en klump, vilket gjorde dåtidens forskare mycket förbryllade. Saturnus har nittiofem gånger så stor massa som jorden och har nio gånger så stor diameter.

Se fortsättning på andra sidan.

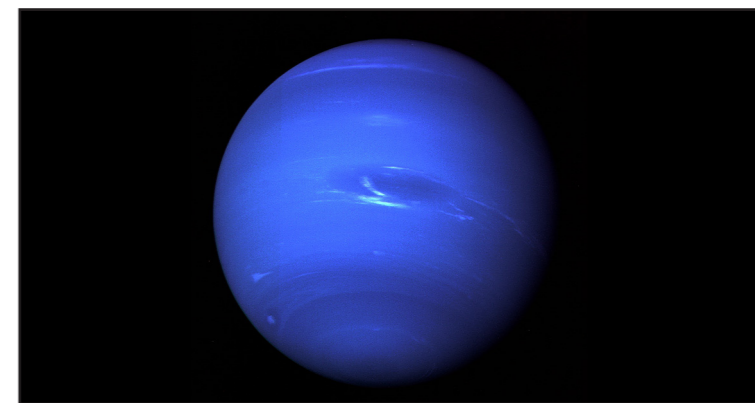
Nu färdas vi hela 1067 meter och når nästa planetet vid Västerleden.

8. Uranus (se bild nedan) är den sjunde planeten från solen. Uranus är den latinska formen av det grekiska gudanamnet Uranos (Ουρανός), som även betyder himmel. Uranus är en av solsystemets fyra jätteplaneter - Jupiter, Saturnus, Uranus och Neptunus - och är av ungefär samma storlek som Neptunus. Planetens diameter är ungefär 50 000 km (ca 4 gånger så stor som jordens) och massan cirka 14,5 jordmassor. Planetens rotationsaxel har en lutning på hela 98 grader, vilket innebär att planeten snarast "rullar" genom rymden på sin bana runt solen. Det tar 84 år för Uranus att fullborda ett varv runt solen. Pågrund av Uranus lutning ger det mycket märkliga dygn och år.

Nu återstår bara den sista planeten som ligger 1065 meter längre fram i Östanå friluftsområde, som är ändstationen.

9. Neptunus (se bild nedan) är en så kallad gasjätte, och har fått sitt namn efter havsguden Neptunus i romersk mytologi. Den 24 augusti 2006, då den Internationella astronomiska unionen beslutade att Pluto inte längre var en planet, blev Neptunus den yttersta planeten i solsystemet. Neptunus var dock den yttersta planeten i solsystemet även mellan åren 1979 och 1999, eftersom Pluto då låg närmare solen än Neptunus.

Nu kan ni passa på att njuta av Östanås vackra friluftsområde innan ni återvänder.

FÖRKLARING

① Solen	Badplats
② Merkurius	Camping
③ Venus	Parkering
④ Tellus - Jorden	Rastplats
⑤ Mars	Vattenklosett
⑥ Jupiter	
⑦ Saturnus	
⑧ Uranus	
⑨ Neptunus	

Cykelled

Trycksak producerad av Vetlanda kommun 2017